

KS. JERZY ADAMCZYK

Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

ARCHIWUM KAPITUŁY KANONIKÓW ASPEKT PRAWNO-KANONICZNY

Słowa kluczowe: archiwum, kapituła, kanonik, archiwista, archiwalia

1. Wprowadzenie. 2. Kanoniczne określenie archiwum kapitulnego, konieczność jego istnienia oraz jego cele i zadania. 3. Kapitulny zasób archiwalny. 4. Urząd kanonika odpowiedzialnego za archiwum kapituły. 5. Wnioski

1. WPROWADZENIE

Ludzie od najdawniejszych czasów gromadzili różne dokumenty, aby uchronić od zapomnienia ważne dla nich informacje. Początkowo były to głównie potwierdzenia praw własności, a później również inne dokumenty, ważne do funkcjonowania państwa i sprawowania władzy. Własne archiwa prowadziły instytucje kościelne i osoby prywatne. Zarówno państwo, jak i Kościół doceniają rolę archiwów w kształtowaniu, zabezpieczeniu gromadzeniu, opracowywaniu, trwałym przechowywaniu i udostępnianiu materiałów archiwalnych, będących dziedzictwem narodowym i kościelnym. Państwo prowadzi sieć archiwów państwowych, a kościoły i inne związki wyznaniowe zakładają i prowadzą archiwa kościelne¹.

Termin „archiwum” w polskim nazewnictwie archiwalnym, a także w innych krajach, nie miał jednolitego znaczenia. Pojawił się w Polsce prawdopodobnie w XIII w. jako określenie zbioru dokumentów i sukcesywnie się upowszechniał. Dopiero od początku XVI w. rozszerzył się zakres tego pojęcia – zaczęto oznaczać także miejsce przechowywania dokumentów, ksiąg i akt. W XVI w. zaczęto wymieniać też archiwa, obok kancelarii, jako osobne instytucje. W XVIII w., kiedy

¹ Zob. T. O'Connor, *Catholic Archives of the United States*, *The Catholic Historical Review* 31 (1946), nr 4, 414.

zaistniała konieczność utworzenia jednostek zajmujących się zabezpieczeniem, przechowywaniem i opracowywaniem akt pozbawionych opieki ze strony właścicieli i posiadaczy, przeniesiono na te instytucje nazwę archiwum. Jednocześnie w ramach rozwijających się urzędów administracyjnych tworzono archiwa do przechowywania akt własnych i pozyskanych. Tak zatem powstała wieloznaczność terminu: archiwum oznaczało samodzielne instytucje, wydziały w urzędach, a jednocześnie zbiory archiwaliów. Powstająca po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. polska terminologia archiwalna przejęła termin „archiwum” obciążony wieloznacznością i zaczęła stosować go zarówno na oznaczenie archiwów, będących samodzielnymi instytucjami, i archiwów urzędów, jak i na oznaczenie wszelkich zbiorów archiwalnych, w tym także zarchiwizowanych całości akt poszczególnych urzędów i instytucji. Dopiero wprowadzenie po 1925 r. terminu „zespół archiwalny” zmniejszyło jego wieloznaczność. Kłopotliwe jednak okazało się stosowanie terminu „archiwum” do różnych wielkości i funkcjami archiwów. W związku z tym w Polsce upowszechnił się termin „składnica akt” na oznaczenie archiwów urzędów i instytucji. W latach sześćdziesiątych XX w. zastąpiono ten termin nowym – „archiwum zakładowe”. Ustawa archiwalna z 1983 r. wprowadziła kolejne zmiany, zachowując nazwę „archiwum zakładowe” dla tych, które gromadzą materiały archiwalne, podczas gdy składnice akt gromadzą dokumentację niearchiwalną. W takiej sytuacji w obecnej polskiej, oficjalnej terminologii archiwistycznej *archiwum* jest to: 1) instytucja powołana do gromadzenia, przechowywania, opracowywania i udostępniania materiałów archiwalnych oraz 2) dział urzędu, przedsiębiorstwa lub instytucji wytwarzających materiały archiwalne, powołany do ich przechowywania, opracowywania i udostępniania. Jednocześnie stosuje się termin „archiwum” w nazwach niektórych zespołów archiwalnych, które przed archiwizacją stanowiły zasoby osobnych archiwów². W niniejszym artykule będzie brane pod uwagę drugie z wyliczonych znaczeń *archiwum*.

Jedną z kanonicznych instytucji kościelnych, która posiada i prowadzi własne archiwum są kapituły kanoniczne: katedralne i kolegiackie. Archiwa kapitulne należą do najstarszych, zaczęły się formować już w XII w. Kapituły o długiej tradycji posiadają obszerne i często niezwykle cenne archiwalia³, a kapituły erygowane ostatnimi czasy, czy niedawno wskrzeszone przez władzę kościelną, konsekwentnie posiadają skromniejsze i świeższej daty dokumenty archiwalne. Niemnie jednak stare, czy nowe archiwa jawią się jako konieczne dla danej kapituły, gdyż przejmują, przechowują, porządkują, zabezpieczają i niejednokrotnie udostępniają materiały archiwalne tej instytucji.

Przedmiotem niniejszego artykułu będzie ukazanie instytucji archiwum kapituły kanonicznej w aspekcie prawnokanonicznym. Najpierw omówiona zostanie kwestia kanonicznego określenia archiwum kapitulnego oraz jego celów i zadań,

² Por. H. Robótka, B. Ryszewski, A. Tomczak, *Archiwistyka*, Warszawa 1989, 13–14.

³ Np. archiwum kapituły katedralnej, włoskiej diecezji Viterbo powstałe w XIV w. E. Marinelli, *Inventario dell'Archivio Capitolare di Montefiascone*, *Archiva Ecclesiae* 26–27 (1983–1984), 109–117; zob. O. Pasquinelli, *I lineamenti della disciplina canonica sugli archivi ecclesiastici*, *Quaderni di diritto ecclesiale* 7 (19943), nr 3, 367.

następnie uwagę skieruje się na sprawę zasobu archiwalnego, by na końcu przedstawić urząd kanonika archiwisty.

2. KANONICZNE OKREŚLENIE ARCHIWUM KAPITULNEGO, KONIECZNOŚĆ JEGO ISTNIENIA ORAZ JEGO CELE I ZADANIA

Prawodawca kodeksowy w kan. 503 Kodeksu Prawa Kanonicznego definiuje kapitułę jako kolegium kapłanów. Kapituła jest osobą prawną, kolegialną i publiczną⁴. Postanowienie, iż w skład tego kolegium wchodzi „kapłani”, wyklucza spośród jego członków diakonów, natomiast nie wyklucza biskupów pomocniczych⁵. Kanon 503 wyróżnia dwa typy kapituł: 1) katedralną, mającą swoją siedzibę w kościele katedralnym lub konkatedralnym; 2) kolegiacką, mającą siedzibę w kościele kolegiackim. Kodeks stanowi, iż zadaniem kapituły jest „sprawowanie bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim”. Kapituła katedralna została zatem pozbawiona udziału w zarządzaniu diecezją. Jej główne zadanie, polegające na oświetnianiu bardziej uroczystych funkcji liturgicznych, nie ogranicza się jednak tylko do udziału we Mszy św. odprawianej przez biskupa diecezjalnego, ale obejmuje również sprawowanie innych sakramentów świętych i związane z nim nauczanie w kościołach katedralnych i kolegiackich⁶, a także inne czynności⁷. Jest zrozumiałe, że kapituła jako instytucja kościelna oraz jej działalność znajdują swoje odbicie w jej archiwum, które przechowuje wymowne świadectwa jej egzystencji i funkcjonowania.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. wspomina o archiwach kapitulnych. Zgodnie z kan. 491 § 1 biskup diecezjalny powinien zatroszczyć się o to, ażeby pilnie były przechowywane akta i dokumenty archiwów kościołów katedralnych, kolegiackich, parafialnych oraz innych znajdujących się na jego terytorium, jak również o to,

⁴ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, Acta Apostolicae Sedis 1983, pars II, 1–317; tekst polski *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1984, (odtąd: KPK), por. kan. 113 § 2; 114–116.

⁵ *Communicationes* 14 (1982), 215; por. H. Cappello, *Los Cabildos de Canónigos. Pasado, presente y futuro de los mismos*, Anuario Argentino de Derecho Canónico 21 (2015), 391.

⁶ Por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 503–510*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2, Ks. II (1), *Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, 396; H. Cappello, *Los Cabildos de Canónigos*, 391; por. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts. Dritte, vollständig neubearbeitete Auflage Herausgegeben*, red. S. Haering, W. Rees, H. Schmitz, Regensburg 2015, 652.

⁷ Dłatego obowiązkiem kapituły jest oddawanie Bogu publicznego kultu w sposób jak najbardziej uroczysty, z troską o godność i piękno liturgii. W zamyśle prawodawcy jest jasne, że kult liturgiczny powierzony kanonikom w kościołach katedralnych i kolegiackich, powinien mieć modelowy wpływ na życie liturgiczno-pastoralne całego Kościoła diecezjalnego. Kult Boży obejmuje różne dziedziny, takie jak: głoszenie słowa Bożego, zarówno w celebracjach liturgicznych, jak i poza nimi, zarówno w przepowiadaniu (kan. 762–772), jak i w katechezie (kan. 773–780), sprawowanie wszystkich sakramentów i sakramentaliów (kan. 840–843 i 1166), a w sposób szczególnie sprawowanie Ofiary eucharystycznej (kan. 840–843 i 1166). H. Cappello, *Los Cabildos de Canónigos...*, dz.cyt., 391–392.

by sporządzane były w dwóch egzemplarzach inwentarze, czyli katalogi. Jeden z nich ma być przechowywany w miejscowym archiwum, drugi zaś w archiwum diecezjalnym. Prawodawca w przywołanym kanonie *expressis verbis* poleca, aby m.in. były prowadzone archiwa kapituł katedralnych i kolegiackich, gdyż archiwa kościołów katedralnych i kolegiackich to najczęściej archiwa kapitulne⁸. Potwierdzeniem tego jest dyspozycja kan. 383 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r., w którym postanowiono, że archiwum powinno być również przy kościele katedralnym, kolegiackim i parafialnym⁹. Należy zauważyć, że kan. 383 § 1 KPK/1917 jest źródłem kan. 491 § 1 aktualnego Kodeksu. Z kolei źródłem do kan. 383 § 1 KPK z 1917 r. jest Konstytucja apostolska papieża Benedykta XIII *Maxima vigilantia* z 14 czerwca 1727 r.¹⁰. Konstytucja ta podejmuje i uzupełnia postanowienia w kwestii archiwów kościelnych wydane przez poprzednich papieży. Składa się z 34 rozdziałów, po których następuje *Instrukcja* w języku włoskim dotycząca pism w języku włoskim, które mają być przechowywane w archiwach. Reguluje ona zakładanie archiwów kościelnych w tych miejscach pobożnych, które ich jeszcze nie prowadzą, sporządzanie inwentarzy, używanie kluczy do zamykania i otwierania archiwów, kontrolę archiwów, urzędników archiwalnych, gromadzenie i wyszukiwanie materiałów, ochronę na wypadek śmierci lub oddalenia się urzędników, wypożyczania, czynności proceduralne oraz przechowywanie materiałów w miejscach prowadzonych przez osoby prywatne¹¹. Benedykt XIII wyjaśnił zalety dobrze zorganizowanego archiwum i wady złej konserwacji. Nakazał, aby w ciągu sześciu miesięcy wprowadzić jednolity podział archiwów: archiwum diecezjalne w centrum diecezji, archiwum kapituły w kolegium kanoników, archiwa zakonne w domach zakonnych. Ponadto do prowadzenia archiwów zobowiązane były kolegia, bractwa, seminaria, szpitale i instytucje charytatywne¹². Papież polecił, aby archiwa kapituł były całkowicie różne od archiwów kościołów katedralnych i kolegiackich¹³. Tak więc, śledząc historię i ciągłość

⁸ Por. B. Cusack, *Commentary on canons 491*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, edited by J. Beal, New York 2000, 644. Należy zauważyć, że tekst kan. 491 § 1 nie wydaje się dobrze sformułowany, ponieważ odnosi się do archiwów kościołów, a nie osób prawnych podlegających biskupowi. Stąd można wnioskować, że przywołany kanon obejmuje także archiwa kapitulne, gdyż przy kościołach katedralnych i kolegiackich, często znajdują się kapituły. Odmiennie uważa: A. Lauro, *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, *Archiva Ecclesiae* 28–29 (1985–1986), 27

⁹ *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Typis Polyglottis Vaticanis, Romae 1917.

¹⁰ Benedictus XIII P.P., *Constitutio apostolica Maxima vigilantia* (14 iunii 1727), *Bullarium Romanum*, vol. XII, Romae, 1736, 221–225; por. T. O'Connor, *Catholic Archives of the United States*, 415. Choć *Maxima vigilantia* obowiązywała tylko we Włoszech i na wyspach im podległych, była wzorem dla innych krajów. Jest ona prawdziwym traktatem o systemie archiwalnym i stanowiła podstawę kościelnego ustawodawstwa archiwalnego, takiego jak Kodeks z 1917 r. C. Van de Wiel, *The ecclesiastical archives. Historical background and current legislation*, *Ephemerides theologicae Lovanienses* 61 (1985), nr 1, 131.

¹¹ F. Bartoloni, *Gli archivi ecclesiastici*, *Notizie degli Archivi di Stato* 12 (1952), 12.

¹² C. Van de Wiel, *The ecclesiastical archives...*, dz.cyt., 131.

¹³ „W tym samym sześciomiesięcznym okresie kapituły katedralne i kolegiackie mają utworzyć specjalne i odrębne archiwa według tych samych norm, tak aby inskrypcja zewnętrzna na archiwaliach wskazywała zawsze, że należą one do danej katedry lub kapituły”. *Constitutio apostolica Maxima vigilantia*, caput 3.

legislacyjną kan. 491 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., trzeba powiedzieć, że kapituły kanoniczne winny prowadzić swoje archiwa.

Na konieczność prowadzenia archiwum kapitulnego wskazuje kan. 173 § 4 KPK z 1983 r. Prawodawca stwierdza, że „wszystkie czynności wyborów powinny być pilnie zaprotokołowane przez pełniącego funkcję protokolanta i podpisane przynajmniej przez niego, przewodniczącego oraz skrutatorów. Protokół należy pilnie przechowywać w archiwum kolegium”. Wcześniej jednak w kan. 164 legislator zaznaczył, że „w wyborach kanonicznych, jeśli prawo czego innego nie przewiduje, należy zachować przepisy kanonów, które następują”. Z prawa powszechnego (kan. 509 § 1) dokonuje się wyborów przewodniczącego kapituły kanoników. Stąd w archiwum kapituły należy starannie przechowywać protokół tych wyborów.

Pośrednio o archiwum kapitulnym traktuje kan. 1283, nr 3, gdzie prawodawca mówi o osobach prawnych, które zarządzają dobrami kościelnymi, takimi są często kapituły kanoników¹⁴ czy kan. 1284 § 2, nr 9¹⁵, a także administrującymi fundacjami (czynią to niejednokrotnie kapituły), o czym wspomina się w kan. 1306 § 2¹⁶.

O istnieniu archiwów kapitulnych sygnalizuje Papieska Komisja ds. Dziedzictwa Kulturowego Kościoła w Liście okólnym *Funkcja duszpasterska archiwów kościelnych*, gdzie zapisano: „Ponadto istnieją archiwa, które przechowują dokumentację sporządzoną przez kapituły kanoników, zarówno katedralne, jak i kolegiackie”¹⁷. List okólny *Pilna potrzeba inwentaryzacji i katalogowania dziedzictwa kulturowego Kościoła* Papieskiej Komisji ds. Dziedzictwa Kulturowego Kościoła, mówiąco o przeprowadzaniu badań nad historycznymi fazami zachowania dorobku kulturowego społeczności w ośrodkach historycznych, poleca publikację kartografii historycznej, przechowywanej zazwyczaj w archiwach kościelnych (kurii, kapituł, klasztorów, zakonów, bractw i innych)¹⁸.

¹⁴ Kan. 1283. „Zanim zarządcy obejmą swoje zadanie: 2° należy sporządzić dokładny i szczegółowy inwentarz, który winni oni podpisać, rzeczy nieruchomości, rzeczy ruchomych czy to kosztownych, czy należących do dóbr kultury, czy też innych, z opisem ich wartości, a sporządzony należy zweryfikować; 3° jeden egzemplarz tego inwentarza powinien być przechowywany w archiwum zarządu, drugi zaś w archiwum kurii; w obydwu egzemplarzach trzeba odnotowywać każdą zmianę, jaka zachodzi w stanie majątkowym”.

¹⁵ Kan. 1284 § 1. „Wszyscy zarządcy mają wypełniać swoje zadanie ze starannością dobrego gospodarza. 9° dokumenty i dowody, na których opierają się prawa Kościoła lub instytucji do majątku, należy porządkować i przechowywać w odpowiednim archiwum oraz strzec ich; autentyczne zaś ich odpisy, gdy się to da łatwo uczynić, złożyć w archiwum kurii”.

¹⁶ Kan. 1306 § 2. Jeden egzemplarz aktu fundacyjnego ma być bezpiecznie przechowywany w archiwum kurii, drugi zaś w archiwum osoby prawnej, do której należy fundacja”; por. A. Lauro, *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, 27–28 i 32.

¹⁷ Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici* (2 febbraio 1997), art. 1, *Enchiridion dei Beni Culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*, Bologna 2002, 312–340, (odtąd: *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici*).

¹⁸ Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, *Lettera circolare Necessità urgenza dell'inventariazione e catalogazione dei beni culturali della Chiesa* (8 dicembre 1999), nr 4. 3, w: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2002, 400–437, tekst polski: Zamojski Informator Diecezjalny 9 (2000), nr 2, 138–145, (odtąd: *Necessità urgenza dell'inventariazione e catalogazione dei beni culturali della Chiesa*).

Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych we Włoszech, zatwierdzony przez tamtejszą konferencję biskupów, stwierdza: „jego szczególnym przedmiotem [*Schema-tipo di Regolamento, J.A.*] są archiwa publiczne zależne od władzy biskupa – kurii lub diecezji, kapituły katedralnej, parafii, seminarium, bractw, stowarzyszeń itp. – (por. kanon 491 § 1), ale pragnie służyć jako punkt odniesienia dla archiwów wszystkich innych podmiotów publicznych i prywatnych, formalnie ustanowionych lub faktycznie istniejących i działających w Kościele (zakony i zgromadzenia zakonne, stowarzyszenia, grupy, ruchy...)”¹⁹.

O archiwach kapitulnych wspominają statuty poszczególnych kapituł kanonicznych, np. *Statuty Kapituły Metropolitalnej św. Jadwigi w Berlinie* stwierdzają: „Z wprowadzenia w urząd proboszcza i nowo mianowanej kapituły katedralnej sekretarz kapituły sporządza protokół, który podpisuje co najmniej dwóch członków kapituły, i który przechowuje się w archiwum kapituły”²⁰. *Statuty Kapituły Kolegiackiej św. Wojciecha w Jaworznie* informują: „Kapituła prowadzi własną kancelarię i archiwum”²¹. *Statut kapituły kolegiackiej pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej przy kościele Świętego Jana Chrzyciela w Janowie Lubelskim* stanowi: „Kanonik scholastyk jest odpowiedzialny za archiwum i sekretariat, a także redaguje oficjalne pisma”²². Natomiast zgodnie ze *Statutami Kapituły Metropolitalnej w Kolonii*: „Dokumenty Kapituły Metropolitalnej są przechowywane w Archiwum Kapituły Metropolitalnej, chyba że zostały złożone w Archiwum Historycznym Arcybiskupstwa Kolońskiego. Dostęp do archiwów wymaga zgody proboszcza katedry. Żadne materiały archiwalne nie mogą być przekazywane bez pisemnej zgody proboszcza katedry. Wszystkie dokumenty przechowywane w tajnym archiwum nie mogą być przeglądane ani przekazywane”²³.

Należy stwierdzić, że „Archiwum kościelne (także kapitulne) jest uporządkowanym i systematycznym zbiorem aktów i dokumentów wytworzonych i otrzymanych przez publiczne organy kościelne, ustanowione w porządku kanonicznym lub przez osoby pełniące funkcje publiczne w Kościele. Archiwum jest zakładane i rozwijane po to, by służyć osobie lub instytucji, która je tworzy”²⁴.

¹⁹ Associazione Archivistica Ecclesiastica, *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani*, art. 45 § 1, Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana, 32 (1997), nr 8, 227–237, (odtąd: *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*).

²⁰ *Statuten des Metropolitankapitels bei St. Hedwig* (16 Oktober 2017), art. 21, Amtsblatt Erzbistum Berlin 11 (2017), 2–8. „Archiwalia katedry są administrowane przez archiwum katedralne i diecezjalne, zgodnie z przepisami obowiązującymi w diecezji”. *Statuten des Bischöflichen Domkapitels Mainz* (29 Februar 2000), § 15, nr 5, <https://www.downloads.bistummainz.de> (dostęp: 22.11.2021).

²¹ *Statuty Kapituły Kolegiackiej św. Wojciecha w Jaworznie* (25 marca 1997), art. 4 § 3, w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, 153–158.

²² *Statut kapituły kolegiackiej pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej przy kościele Świętego Jana Chrzyciela w Janowie Lubelskim* (25 lipca 2015), nr III, 1, *Kronika Diecezji Sandomierskiej* 108 (2015), nr 7–8, 417–423.

²³ *Statuten des Metropolitankapitels Köln* (01 Januar 2010), § 25, <https://www.koelner-dom.de> (dostęp: 22.11.2021).

²⁴ *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, art. 1–2.

3. KAPITUŁNY ZASÓB ARCHIWALNY

Archiwum kapitulne jako archiwum kościelne jest tworzone na potrzeby określonej kapituły, która jest jego właścicielem. *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani* Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych we Włoszech stwierdza, że „z reguły tylko archiwum historyczne (por. kan. 491 § 2), jako dobro kultury, staje się dostępne dla naukowców, zgodnie z normami wydanymi przez kompetentne władze (por. kan. 491 § 3)”²⁵. Tak więc z zasady tylko do historycznego archiwum kapituły (jeśli takie istnieje) mają dostęp badacze w celu konsultacji.

Podstawowym elementem każdego archiwum, jako instytucji powołanej do kształtowania, zabezpieczania, gromadzenia, opracowywania oraz trwałego przechowywania i udostępniania materiałów archiwalnych, uprawnionej do wydawania z nich uwierzytelnionych odpisów, wypisów, wyciągów i kopii, a także do publikowania źródeł i pomocy archiwalnych oraz prowadzenia badań w dziedzinie archiwistyki, jest zasób archiwalny, czyli całość materiałów archiwalnych danego archiwum lub w nim się znajdujących²⁶.

Omawiając kanoniczną instytucję archiwum kapitulnego, należy więc ukazać jego zasób archiwalny. Gdy idzie o prawo powszechne, to kan. 491 § 1 mówi o przechowywanych w archiwach aktach i dokumentach kościołów katedralnych i kolegiackich. Na podstawie kan. 173 § 4 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. należy wnioskować, że protokół wyborów przewodniczącego kapituły (kan. 509 § 1), należy pilnie przechowywać w archiwum kapitulnym.

W archiwum kapituły, która jako osoba prawna zarządza dobrami kościelnymi, winien znajdować się także dokładny i szczegółowy inwentarz rzeczy nieruchomości, rzeczy ruchomych czy to kosztownych, czy należących do dóbr kultury, czy też innych, z opisem ich wartości, w którym trzeba odnotowywać każdą zmianę, jaka zachodzi w stanie majątkowym kapituły²⁷, jak również dokumenty i dowody, na których opierają się prawa kapituły do majątku²⁸. W tymże archiwum ma być umieszczony, w przypadku gdy kapituła administruje fundacją, jeden egzemplarz aktu fundacyjnego, o czym traktuje kan. 1306 § 2.

Niewątpliwie w archiwum kapituły winien być dekret erekcyjny kapituły. Według kan. 504 erekcja kapituły katedralnej, dokonywanie w niej innowacji oraz zniesienie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej. Kapitułę kolegiacką eryguje dekretem biskup diecezjalny. Winien być także statut²⁹ i ewentualnie regulamin kapituły³⁰,

²⁵ *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, art. 2.

²⁶ Por. H. Robótka, B. Ryszewski, A. Tomczak, dz.cyt., 17.

²⁷ Kan. 1283, nr 2–3.

²⁸ Kan. 1284 § 2, nr 9.

²⁹ Por. kan. 505.

³⁰ „Korzystne byłoby opracowanie regulaminów, w których przewidziano by bardziej szczegółowe kwestie dotyczące sposobu funkcjonowania kapituły”. *Congregatio pro Episcopis, Directorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), 187, Citta del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005.

dekrety nominacyjne kanoników³¹, dekrety nominacyjne kanoników na poszczególne urzędy kapitulne³² oraz duchownych, którzy nie należą do kapituły, a którym powierzono inne urzędy, przez których wykonywanie świadczą pomoc kanonikom³³. Winien być także dekret nominacyjny kanonika penitencjarza³⁴. Kanon 491 § 1 stanowi, że w archiwum kapitulnym ma się znajdować jeden egzemplarz inwentarza, czyli katalogu archiwalnego, a drugi w archiwum diecezjalnym³⁵. Wyliczone archiwalia są dokumentacją poszczególnych aktów administracyjnych, gdyż w myśl kan. 37 „akt administracyjny dotyczący zakresu zewnętrznego powinien być wydany na piśmie”.

Papieska Komisja ds. Dziedzictwa Kulturowego Kościoła w Liście okólnym *Funkcja duszpasterska archiwów kościelnych* przypomina, że „Co do szczegółowej zawartości, to w archiwach [m.in. kapitulnych, J.A.] przechowywane są źródła dotyczące historycznego rozwoju wspólnoty kościelnej oraz te, które odnoszą się do działalności liturgicznej i sakramentalnej, edukacyjnej i charytatywnej, jaką duchowni, świeccy i członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego prowadzili w ciągu wieków i prowadzą do dziś. Nierzadko archiwa przechowują dokumenty dotyczące zakładania dzieł, którym patronują, oraz dokumenty dotyczące stosunków prawnych między różnymi wspólnotami, instytucjami i osobami”³⁶. Tenże dokument stwierdza dalej: „Ponadto istnieją archiwa, które przechowują dokumentację sporządzoną przez kapituły kanoników, zarówno katedralne, jak i kolegiackie”³⁷. Natomiast List okólny *Pilna potrzeba inwentaryzacji i katalogowania dziedzictwa kulturowego Kościoła* Papieskiej Komisji ds. Dziedzictwa Kulturowego Kościoła, mówi o przechowywanych w archiwach kapitulnych mapach, które mogą posłużyć do prowadzenia badań nad historycznymi fazami zachowania dorobku kulturowego społeczności w ośrodkach historycznych³⁸.

Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych we Włoszech podkreśla, że „Natura i misja Kościoła, który ma być «znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności rodzaju ludzkiego», a jednocześnie integralną częścią społeczeństwa, z konieczności znajduje swoje odbicie w archiwach kościelnych, które przechowują wymowne świadectwa jego istnienia i działalności”³⁹. Ponieważ dokument ten uwzględnia także archiwa kapituł kanonickich⁴⁰, to należy wnioskować, że w tych kolekcjach znajdują się archiwalia będące świadectwem istnienia i działania gremiów kanonickich.

Należy zauważyć, że jak w każdym archiwum, tak i w kolekcjach kapitulnych w procesie archiwizacji dokumentów wyodrębnia się następujące fazy: najpierw dokument umieszcza się w archiwum bieżącym czy tymczasowym, a po określonym

³¹ Por. kan. 509 § 1.

³² Por. kan. 507 § 1.

³³ Por. kan. 507 § 2.

³⁴ Por. kan. 508 § 1; zob. kan. 968 § 1.

³⁵ Por. A. Lauro, *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, 24.

³⁶ La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici, *Premessa*.

³⁷ La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici, nr 1.

³⁸ *Necessità urgenza dell'inventariazione e catalogazione dei beni culturali della Chiesa*, nr 4. 3.

³⁹ *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, *Premessa*.

⁴⁰ *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, art. 4 § 1.

czasie w archiwum historycznym. Archiwum bieżące i archiwum depozytu tymczasowego można połączyć, tworząc dwa oddzielne działy. Archiwum przechowywania czasowego przeznaczone jest do przechowywania akt zamkniętych. Złożenie do archiwum historycznego jest ostatnim etapem materiału archiwalnego. Zasadniczo dokument staje się częścią archiwum historycznego, gdy spełnił swoją określoną funkcję i przekroczył umowną granicę udostępniania⁴¹.

Nieco więcej szczegółów dotyczących się zbioru archiwów kapitulnych można znaleźć w statutach tych gremiów. Na przykład: *Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej* informują o uwierzytelnionych aktach kapituły, podpisanych przez prepozyta pismach, które nakładają na kapitułę jakieś zobowiązania prawne⁴², a także o protokole posiedzeń kapituły, korespondencji kapitulnej czy o pieczęci kapituły⁴³, a także o aktach lub uchwałach kapituły⁴⁴. Według *Statutu Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej* w archiwum powinny się znaleźć insygnia kanonickie, o które powinien zatroszczyć się kanonik kustosz po śmierci zarówno kanonika gremialnego, jak i kanonika seniora oraz kanonika honorowego, a także biogramów zmarłych członków kapituły⁴⁵. W tamtejszym archiwum winna się znajdować księga zebrań kapituły z wpisywanymi protokołami zebrań kapituły, jak również korespondencja kapituły oraz księga korespondencji⁴⁶, a także dekrety nominacyjne kanoników⁴⁷.

Według *Statutów Kapituły Metropolitalnej Warszawskiej*, kustosz, sprawując pieczę nad dobrami materialnymi kapituły i będąc jej administratorem, ekonomem i skarbnikiem, najpóźniej do 31 grudnia, składa dziekanowi kapituły i arcybiskupowi warszawskiemu udokumentowane sprawozdanie z zarządu powierzonymi sobie dobrami materialnymi, które to dokumenty winny być zdeponowane w archiwum tejże kapituły⁴⁸. Zgodnie ze *Statutami Kapituły Metropolitalnej Archidiecezji Santa Fe* w Argentynie, obowiązkiem sekretarza kapituły jest staranne przechowywanie

⁴¹ Por. Schema-tipo di Regolamento degli Archivi, art. 5, 7, 8 § 1.

⁴² Por. *Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej* (22 czerwca 2001), Archiwum Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej, teczka: „Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej”, § 10, nr 3.

⁴³ Por. *Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej*, § 14, nr 1–3. „Kapituła używa okrągłej pieczęci ,w środku z wyobrażeniem NMP Królowej i z napisem na obwodzie «Archikolegiacka Kapituła Łęczycka». Pieczęć ta przechowywana jest w archiwum Kapituły. Siedzibą Kapituły jest Tum pod Łęczycą”. *Statuty Archikolegiackiej Kapituły Łęczyckiej* (25 marca 1994), art. 1, nr 5, Archiwum Kurii Diecezjalnej w Łowiczu, teczka: „Statuty Archikolegiackiej Kapituły Łęczyckiej”. *Statuty Katedralnej Kapituły Łowickiej, (Editio emendata)* (25 marca 1997), art. 5, Archiwum Kurii Diecezjalnej w Łowiczu, teczka: „Statuty Katedralnej Kapituły Łowickiej”.

⁴⁴ Por. *Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej*, § 21; por. *Statut Elckiej Kapituły Katedralnej*, art. 31 § 1, w: *I Synod Diecezji Elckiej 1997–1999*, Elk 1999, 174–183.

⁴⁵ Por. *Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej* (26 czerwca 2010), Archiwum Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej, teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej”, art. 15 e-f.

⁴⁶ Por. *Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej*, art. 17, a-b. *Statuty Kolegiackiej Kapituły Krynianskiej* (8 maja 1997), art. 20 a, Wiadomości Kościelne Archidiecezji w Białymstoku 25 (1997), nr 2, 49–56. „Księgę protokołów należy przechowywać w archiwum Kapituły”. *Statut Kapituły Kolegiackiej w Wojniczu* (9 sierpnia 2014), art. X § 6, <http://www.wojnicz.diecezja.tarnow.pl> (dostęp: 3.11.2021).

⁴⁷ Por. *Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej*, art. 18.

⁴⁸ *Statuty Kapituły Metropolitalnej Warszawskiej*, art. 16, w: *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej*, Warszawa 2003, 170–176.

w bezpiecznym miejscu księgi protokołów, segregatorów z kopiami dokumentów oraz pieczęci kapituły⁴⁹. W archiwum rzeczony kapituły należy przechowywać inwentarz dóbr kapituły, którymi są: meble, naczynia sakralne i szaty liturgiczne, znajdujące się w zakrystii kościoła katedralnego⁵⁰.

Statut i Regulamin Kapituły Katedralnej w Rieti we Włoszech przewiduje przechowywanie w archiwum kapituły: listów i komunikatów kapitulnych i protokołów posiedzeń kapitulnych⁵¹. Natomiast według *Statutu Kapituły Metropolitalnej Kościoła Katedralnego w Salerno* we Włoszech sekretarz kapituły jest odpowiedzialny za sporządzanie protokołów posiedzeń kapituły oraz prowadzenie bieżącego archiwum kapituły. Dokumenty te winny być przechowywane w archiwum kapituły⁵². *Statuty Kapituły Kościoła Katedralnego Santa María w Pampelunie* w Hiszpanii stwierdzają, że kanonik sekretarz kapituły winien prowadzić kronikę funkcjonowania katedry, czyli notować wszystkie ciekawe wydarzenia, które się odbyły, głównie te, które dotyczą katedry i których znajomość przyda się w przyszłości, a także po śmierci każdego kanonika powinien wpisać do księgi, zwanej *Nekrologiem*, jego krótki rys biograficzny oraz odnotować w kapitulnej księdze zmarłych fakt śmierci każdego kapitulnego⁵³. Wspomniany kanonik sekretarz kapituły na początku każdego roku przedstawia kapitule relację lub sprawozdanie z tych wydarzeń, które po przestudiowaniu i zatwierdzeniu przez kapitułę, z ewentualnymi zmianami, zostają wpisane do księgi zwanej *Notum*⁵⁴, która winna być w archiwum kapituły.

Statuty Kapituły Metropolitalnej św. Jadwigi w Berlinie w Niemczech stwierdzają: „Z wprowadzenia w urząd proboszcza i nowo mianowanej kapituły katedralnej sekretarz kapituły sporządza protokół, który podpisuje co najmniej dwóch członków kapituły i który przechowuje się w archiwum kapituły”⁵⁵. *Statuty Kapituły Metropolitalnej w Kolonii* w Niemczech informują o tajnym archiwum (oprócz archiwum ogólnego) tejże kapituły: „Wszystkie dokumenty przechowywane w tajnym archiwum nie mogą być przeglądane ani przekazywane”⁵⁶.

Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej podają, że w archiwum kapitulnym winny się znaleźć coroczne pisemne sprawozdanie o stanie podjętych przez kapitułę

⁴⁹ Por. *Estatutos del Venerable Cabildo Eclesiástico Metropolitano de la Arquidiócesis de Santa Fe de la Vera Cruz Aprobado por el Sr. Arzobispo de Santa Fe de la Vera Cruz Don José María Arancedo* (24 junio 2015), art. 32 e, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 31 (2015), 377–387.

⁵⁰ Por. *Estatutos del Venerable Cabildo Eclesiástico Metropolitano de la Arquidiócesis de Santa Fe*, art. 65.

⁵¹ *Statuto-Regolamento del Capitolo della Cattedrale di Rieti*, (1 novembre 2005), art. 5 § 5, <http://cattedrale.chiesadiriети.it/statutoa/> (dostęp: 25.11.2021).

⁵² *Statuto del Capitolo Metropolitano della Chiesa Cattedrale di Salerno* (6 maggio 2017), art. 8, <http://www.diocesisalerno.it>, (dostęp: 25.11.2021).

⁵³ Por. *Estatutos del cabildo de la iglesia catedral de Santa María de Pamplona* (19 marzo 2010), www.pazycaridad.org/index_htm_files/cabidoestatutos.pdf (dostęp: 25.11.2021). „Kustosz wypełnia następujące zadania: [...] opracowuje i zabiega o przygotowanie życiorysów zmarłych członków Kapituły i wpisuje je do katalogu Kanoników Kapituły Kolegiackiej”. *Statuty Kolegiackiej Kapituły Krypnińskiej*, art. 18 b.

⁵⁴ Por. *Estatutos del cabildo de la iglesia catedral de Santa María de Pamplona*, art. 19 e.

⁵⁵ *Statuten des Metropolitankapitels bei St. Hedwig*, art. 21.

⁵⁶ *Statuten des Metropolitankapitels Köln*, § 25.

przedsięwzięć, które prepozyt kapituły składa na ręce arcybiskupa metropolity⁵⁷, księga inwentarzowa dóbr kapituły, którą prowadzi kustosz kapituły, czyli ekonom⁵⁸, protokoły zebrań kapitulnych, dziennik korespondencyjny, pieczęć kapituły⁵⁹. Natomiast w Białostockiej Kapitulie Metropolitalnej w archiwum mają być złożone dokumenty potwierdzające złożenie wyznania wiary oraz przysięgi dotyczącej zachowania tajemnicy urzędowej przez nowo mianowanych prałatów czy kanoników rzeczywistych⁶⁰. Z kolei w Kolegiackiej Kapitulie Pilskiej „sekretarz prowadzi kancelarię i archiwum kapituły, tj. przede wszystkim protokoły zebrań, kronikę, korespondencję”⁶¹.

Statut Kapituły Bazyliki Katedralnej w Anagni we Włoszech stwierdza, że kanonik sekretarz kapituły „jest odpowiedzialny za sporządzanie protokołów posiedzeń, korespondencję oraz prowadzenie archiwum bieżącego”⁶². Wreszcie *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* postanawia: „Do obowiązków archiwariusza, wybranego przez Kapitułę spośród jej członków i zatwierdzanego przez arcybiskupa, należy troska o archiwum i bibliotekę Kapituły. Jest to bezcenne dziedzictwo historyczno-kulturowe Kościoła i Polski, jedyne w swoim rodzaju, którego prawnym właścicielem jest Kapituła”, a także „Do obowiązków sekretarza, wybranego spośród siebie przez Kapitułę, należy protokołowanie zebrań i prowadzenie kancelarii Kapituły”⁶³. Przywołane teksty wskazują na archiwum historyczne i bieżące kapituły. W archiwum Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej mają znajdować się pisemne potwierdzenia i równoczesne zobowiązania do zwrotu pierścienia i dystyngtorium z łańcuchem, które stanowią własność kapituły, a które mogą być użyczone kanonikowi⁶⁴, a także w przypadku alienacji nieruchomości i innych dóbr materialnych, posiadanych przez kapitułę, pisemna zgoda arcybiskupa krakowskiego⁶⁵. W archiwum tejże kapituły powinny się znajdować także: pisemne umowy użyczenia czy najmu domów i nieruchomości, stanowiących własność kapituły dla osób i instytucji świeckich⁶⁶, szczegółowy regulamin zarządzania sprawami materialnymi precyzujący zasady wynajmu i użyczenia mieszkań osobom świeckim w domach kapitulnych, określający także sposób zabezpieczenia się przed ich zajmowaniem w sposób bezprawny, opracowany przez kanonika prokuratora kapituły wraz z komisją mająt-

⁵⁷ *Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej* (1 lipca 2008), art. 12 e, 35, Prezbiterium. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej 36 (2008), nr 7–8, 205–216.

⁵⁸ *Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej*, art. 14 b.

⁵⁹ *Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej*, art. 17 a, c.

⁶⁰ *Statut Białostockiej Kapituły Metropolitalnej* (1992), art. 21, w: *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, 225–235.

⁶¹ *Statut Kolegiackiej Kapituły Pilskiej* (25 grudnia 2003), § 18, Koszalińsko-Kołobrzeszkie Wiadomości Diecezjalne 31 (2003), nr 10–12, 22–30.

⁶² Capitolo della Basilica Cattedrale di Anagni, *Statuto*, art. 10, www.cattedraledianagni.it (dostęp: 25.11.2021).

⁶³ *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* (8 września 2003), § 10–11, *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* 141 (2003), nr 10–12, 245–254.

⁶⁴ Por. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 21.

⁶⁵ Por. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 33.

⁶⁶ Por. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 36.

kową⁶⁷, pisemne sprawozdania finansowe, które prokurator na posiedzeniu kapituły przedstawia jej członkom, a dziekan arcybiskupowi⁶⁸.

Ponieważ kapituła katedralna w diecezji Moguncja ma prawo wyboru biskupa tej diecezji, to *Statuten des Bischöflichen Domkapitels Mainz* stwierdzają, że „Z wyborów sporządza się protokół, który przechowuje się w tajnym archiwum”⁶⁹.

4. URZĄD KANONIKA ODPOWIEDZIALNEGO ZA ARCHIWUM KAPITUŁY

Archiwista to osoba, która pracuje w archiwach najróżniejszych instytucji. Osoba ta odpowiedzialna jest za przechowywanie i zarządzanie dokumentacją znajdującą się w zbiorach uporządkowanych w tematyczne akta⁷⁰. *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani* Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych we Włoszech, zatwierdzony przez tamtejszą konferencję biskupów, poleca, jak następuje: „Archiwa diecezjalne i archiwa głównych publicznych instytucji kościelnych powinny być powierzone osobom wykwalifikowanym, które do przechowywania, czuwania i innych zadań wykonawczych będą korzystały z pomocy współpracowników. W przypadku, gdy uznaje się to za stosowne, a personel archiwalny posiada stosowne przygotowanie, można skorzystać ze współpracy wolontariuszy”⁷¹. Autorzy przywołanego dokumentu sugerują, iż „jest rzeczą właściwą, aby każda diecezja ustanowiła delegata biskupiego ds. archiwów, którego zadaniem byłoby czuwanie nad tym, aby bogate dziedzictwo kulturowe zachowane w archiwach pod jurysdykcją biskupa nie uległo rozproszeniu i było odpowiednio wzbogacane. W celu wypełnienia swojego zadania, delegat powinien okresowo wizytować archiwum (zwłaszcza przy okazji wizyty duszpasterskiej), sprawdzając stan zachowania dokumentów i ewentualne potrzeby renowacji lub przeniesienia”⁷².

Należy więc zauważyć, że osoba odpowiedzialna za archiwum winna być odpowiednio do tego przygotowana. Oczywiście stopień i gruntowność tego przygotowania będzie zależało od wielkości, a nade wszystko wartości historycznej dokumentacji archiwalnej. W archiwach kapituł o długiej tradycji, posiadających cenne archiwalia, będą wymagane wysokie kwalifikacje⁷³, a w archiwach małych czy w archiwach kapituł o krótkim czasie istnienia kwalifikacje będą niższe. Tak czy inaczej,

⁶⁷ Por. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 37.

⁶⁸ Por. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 38.

⁶⁹ *Statuten des Bischöflichen Domkapitels Mainz*, § 28, nr 4.

⁷⁰ „Termin: «archiwiści» używany w Kodeksie obejmuje wszystkich tych, którzy zajmują się kontrolą, ochroną, opieką, konserwacją i zarządzaniem archiwami”. *Kodeks Etyczny Archiwisty uchwalony na XIII Międzynarodowym Kongresie Archiwistów w Pekinie, Wstęp*, nr 2, *Archiwista Polski* 2 (1997), nr 1, 10.

⁷¹ *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, art. 14.

⁷² *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi*, art. 15.

⁷³ Statuty Kapituły Katedralnej w Huesca: „Osoba archiwisty musi posiadać określone kwalifikacje akademickie lub równoważne. Mianuje ja biskup, po zasięgnięciu opinii kapituły”. *Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca*, art. 45, www.diocesisdehuesca.org, (dostęp: 22.11.2021).

nawet gdyby w archiwum istniała potrzeba zatrudnienia personelu o wysokich kwalifikacjach archiwistycznych, to ponieważ archiwum jest własnością kapituły i jej ma przede wszystkim służyć, funkcję głównego czy jedynego archiwisty zawsze winien pełnić jeden z kanoników, co potwierdzają dyspozycje statutów kapitulnych⁷⁴.

Statuty kapituł różnie nazywają archiwistę kapitulnego, ewentualnie łączą jego funkcję z funkcją opiekuna biblioteki kapitulnej. Dokumenty te także bardzo ogólnie ukazują zadania kanonika odpowiedzialnego za archiwum. W Kapitulce Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archaniola w Ostrowcu Świętokrzyskim kustosz sprawuje opiekę nad archiwum kapituły i biblioteką kapitulną⁷⁵, a w Kapitulce Kolegiackiej pw. Matki Bożej Różańcowej w Bochni prepozyt Kapituły sprawuje pieczę nad archiwum kapituły i udostępnia wraz z sekretarzem materiały archiwalne⁷⁶. W Kapitulce Katedralnej Archidiecezji Santa Maria de Belém do Pará w Brazylii istnieje urząd kanonika archiwisty, który wybierany jest w sposób określony przez statut na 3 lata, przy czym może być ponownie wybierany na nieokreślona liczbę kadencji⁷⁷.

W Kapitulce Katedralnej w Brindisi we Włoszech: „Archiwista jest opiekunem archiwum kapituły i inwentarza ruchomości kapitulnych. Urzędy i stanowiska Prokuratora, Kanclerza, Archiwisty, Audytorów są wybieralne, trwają trzy lata i mogą być ponownie potwierdzone”⁷⁸.

Statuty Kapituły Konkatedralnej Chełmżyńskiej zaznaczają, że „do obowiązków sekretarza należy: [...] troska o przechowywanie akt kapituły, które nie zostały jeszcze przekazane do archiwum akt dawnych diecezji toruńskiej⁷⁹, natomiast w Elckiej Kapitulce Katedralnej sekretarz kapituły troszczy się o archiwum kapitulne oraz, gdy zachodzi potrzeba wglądu do akt kapitulnych umieszczonych w archiwum kurii, sekretarz powiadamia o tym kanclerza kurii⁸⁰.

⁷⁴ Sekretarz kapituły „będzie prowadził archiwum, sporządzał protokoły z obrad kapituły, odnotowywał w rejestrze przyjęcie nowych kanoników i czuwał nad formalnymi zebraniem kapituły. Najlepiej, aby był to proboszcz parafii katedralnej, jeśli jest kanonikiem. Jeśli nie był nim w chwili mianowania, należy zadbać o to, by został włączony do kapituły w stosownym czasie”. *Statuts du chapitre cathédral de l’Eglise de Fréjus-Toulon* (19 mars 2014), art. 5, <http://www.chapitre-frejus-toulon.fr> (dostęp: 22.11.2021).

⁷⁵ *Statut Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archaniola w Ostrowcu Świętokrzyskim* (26 czerwca 2000), nr III, 3, Archiwum Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archaniola w Ostrowcu Świętokrzyskim, teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archaniola w Ostrowcu Świętokrzyskim”; por. *Statuty Kolegiackiej Kapituły Krynianskiej*, art. 17 c.

⁷⁶ *Statut Kapituły Kolegiackiej pw. Matki Bożej Różańcowej w Bochni* (6 grudnia 2003), art. III, § 3, *Currenda* 153 (2003), nr 4, 521–525.

⁷⁷ *Estatuto do Cabido Catedral da Arquidiocese Santa Maria De Belém Do Pará* (11 de outubro 2015), art. 8 § 2, <https://www.facebook.com/paroquiasaogeraldobelem/photos/a.218568885001483.1073741828.218496775008694/436943126497390> (dostęp: 22.11.2021).

⁷⁸ *Capitolo della Cattedrale di Brindisi. Statuto* (24 novembre 2002), art. 3, www.brindisiweb.it (dostęp: 22.11.2021).

⁷⁹ *Statuty Kapituły Konkatedralnej Chełmżyńskiej*, art. 17, nr 2, w: *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, 189–196.

⁸⁰ *Statut Elckiej Kapituły Katedralnej*, art. 15 § 1 i 4.

Szeroko ukazują obowiązki kanonika-archiwisty *Statuty kapituły katedralnej diecezji Coria-Cáceres* w Hiszpanii. Według nich archiwista przechowuje, porządkuje i wzbogaca archiwa dokumentalne i bibliotekę kapituły, podtrzymując żywą historię kapituły, udziela dostępu do archiwów i biblioteki osobom uprzednio akredytowanym, w określonym czasie i przy zastosowaniu niezbędnych środków kontroli i nadzoru w celu zapewnienia bezpieczeństwa archiwów, doradza kapitule w kwestiach dokumentacyjnych i bibliograficznych, utrzymuje stosowną łączność i współpracę z archiwum diecezjalnym, aktualizuje inwentarz i katalog zbiorów dokumentalnych, który będzie funkcjonował zgodnie z regulaminem krajowego Stowarzyszenia Archiwistów i Listem Papieskiej Komisji ds. Dziedzictwa Kulturowego Kościoła (8 grudnia 1999 r.), reprezentuje kapitułę na kongresach, konferencjach, kursach i wydarzeniach kulturalnych związanych z archiwum katedralnym, organizuje imprezy kulturalne, konferencje, wystawy, na których prezentowane są książki, dokumenty, prace badawcze związane z katedrą i konkatedrą, koordynuje wszelkie sprawy związane z publikacjami na temat katedry⁸¹.

Statuty Kapituły Katedralnej Kościoła Fréjus-Toulon we Francji zwracają uwagę, że sekretarz kapituły będzie prowadził archiwum, sporządzał protokoły obrad kapituły, odnotowywał w rejestrze przyjęcie nowych kanoników i czuwał nad formalnymi zebraniem kapituły⁸².

Według *Statutów Kapituły Katedralnej w Huesca* w Hiszpanii archiwista i bibliotekarz kapituły jest odpowiedzialny za: utrzymywanie w należyтым porządku materiałów archiwalnych i bibliograficznych archiwum i biblioteki kapitulnej oraz archiwum muzycznego (w porozumieniu z prefektem muzyki), a także aktualizowanie ich inwentarzy i katalogów. Ma zapewnić archiwaliom maksymalne bezpieczeństwo i uniemożliwić dostęp do nich bez jego osobistego upoważnienia, a także strzec ich podczas pobytu w archiwum osób postronnych. Ma obowiązek nie zezwalać na wynoszenie z archiwum i biblioteki książek, dokumentów, pieczęci i innych przedmiotów bez pisemnej zgody dziekana kapituły, a także zapewnić niezależność tych zbiorów od ewentualnych ingerencji. Archiwista bibliotekarz kapituły jest odpowiedzialny za zorganizowanie konsultacji archiwalnej, jeśli chodzi o dni, godziny, za kontrolę badaczy, ich wpis do rejestru i inne wymagania. Ma respektować i egzekwować przestrzeganie przepisów Archiwów Kościelnych Hiszpanii i Hiszpańskiego Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych⁸³.

Podobnie precyzują zadania kanonika archiwisty bibliotekarza *Statuty Kapituły Katedralnej Bazyliki Metropolitalnej Najświętszej Maryi Panny z Walencji* w Hiszpanii. Tamtejszy archiwista bibliotekarz ma: dbać o porządek w materiałach archiwalnych i bibliograficznych archiwum i biblioteki kapituły oraz o aktualność ich inwentarzy i katalogów; zapewnić im maksymalne bezpieczeństwo i umożliwić dostęp do nich; nie zezwalać na wynoszenie z archiwum dokumentów, pieczęci i innych przedmiotów bez zgody kapituły, zapewnić integralność tych zbiorów, organi-

⁸¹ *Estatutos del cabildo catedral de la diócesis de Coria-Cáceres* (24 Julio 2001), art. 22. 4, www.diocesiscoriaacaceres.org (dostęp: 28.10.2021).

⁸² *Statuts du chapitre cathédral de l'Eglise de Fréjus-Toulon*, art. 5.

⁸³ Por. *Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca*, art. 45.

zować konsultacje zbiorów i dbać o to, by badacze wpisali się do księgi rejestrowej, przestrzegać i egzekwować przestrzegania przepisów Archiwów Kościelnych Hiszpanii oraz Hiszpańskiego Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych⁸⁴.

Statut Kapituły Kolegiackiej w Opatowie informuje, że „Kustosz sprawuje opiekę nad skarbcem, biblioteką i archiwum Kapituły, [...] wraz z sekretarzem lub innym wyznaczonym członkiem Kapituły udostępnia zbiory archiwalne i biblioteczne”⁸⁵. *Statuty Kamińskiej Kapituły Kolegiackiej* stwierdzają, że „sekretarz kapituły [...] strzeże bieżących akt kapitulnych, które są przechowywane w kurii metropolitalnej, a starsze – w porozumieniu z prepozytem – przekazuje do archiwum archidiecezjalnego”⁸⁶.

Według *Statutu Kapituły Katedralnej w Patti* we Włoszech prepozyt kapituły przechowuje klucze do *Arca Magna* (archiwum historycznego) i archiwum kapitulnego⁸⁷. Natomiast „do kanclerza kapituły [w Wojniczu, *J.A.*] należy współpraca z prałatem kustoszem oraz wydawanie odpisów dokumentów przechowywanych w archiwum kapituły”⁸⁸. W *Statutach Kapituły Świętej Opatrzności Bożej przy kolegiacie świętej Anny w Wilanowie* zapisano: „Akta kapituły są przechowywane w archiwum kościoła kolegiackiego. Opiekuje się nimi prepozyt”⁸⁹.

Na ogół statuty kapituł stwierdzają ogólnie, że kanonik odpowiedzialny za archiwum kanonickie „sprawuje opiekę nad archiwum kapituły”. W tym lapidarnym, prawniczym stwierdzeniu, zawiera się cały zespół obowiązków i praw, jakie ma kanonik archiwista, różnie nazywany. Czasami, przy większych archiwach jest osobny archiwista, najczęściej łączy on funkcje archiwisty i bibliotekarza.

5. WNIOSKI

1. Na mocy prawa powszechnego i partykularnego kapituły kanonickie powinny prowadzić swoje archiwa.

2. Biskup diecezjalny powinien troszczyć się o to, ażeby pilnie były przechowywane akta i dokumenty w archiwach kapituł katedralnych i kolegiackich, jak również o to, by sporządzane były w dwóch egzemplarzach inwentarze, czyli katalogi zasobu archiwalnego. Jeden z nich ma być przechowywany w miejscowym archiwum, drugi zaś w archiwum diecezjalnym.

⁸⁴ Por. *Estatutos del Cabildo de la s. i. catedral basilica metropolitana de S. María de Valencia* (Enero 2007), art. 70, www.catedraldevalencia.es/de/el-cabildo_estatutos.php (dostęp: 3.11.2021).

⁸⁵ *Statut Kapituły Kolegiackiej w Opatowie* (25 stycznia 1997), art. 20, w: „*Aby byli jedno*”. *Drugi synod Diecezji Sandomierskiej. Dekrety i Instrukcje*, Sandomierz 1999, 371–380.

⁸⁶ *Statuty Kamińskiej Kapituły Kolegiackiej* (1 lipca 2008), art. 17 f, *Prezbiterium*. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamińskiej 36 (2008), nr 7–8, 217–228. *Statuty Myśliborskiej Kapituły Kolegiackiej* (1 lipca 2008), art. 17 f, *Prezbiterium*. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamińskiej 36 (2008), nr 9–10, 294–305.

⁸⁷ *Statuto del Capitolo Cattedrale Chiesa Cattedrale di Patti* (16 novembre 2012), art. 5 § 2, www.diocesipatti.it (dostęp: 25.11.2021).

⁸⁸ *Statut Kapituły Kolegiackiej w Wojniczu*, art. VIII § 7.

⁸⁹ *Statuty Kapituły Świętej Opatrzności Bożej przy kolegiacie świętej Anny w Wilanowie*, § 12, w: *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej* (16 października 1998), Warszawa 2003, 176–179.

3. W archiwach kapitulnych powinny być przechowywane dokumenty, o których wspominają przepisy prawa powszechnego i partykularnego oraz statuty kapituł.

4. Archiwa kapitulne mają za cel zabezpieczać, gromadzić, opracowywać oraz trwale przechowywać, a niekiedy udostępniać materiały archiwalne, wytworzone i przekazane kapitule kanonickiej.

5. Archiwum jest tworzone i rozwijane w służbie kapituły, która je organizuje. Z reguły tylko archiwum historyczne jako dobro kultury staje się dostępne dla naukowców, zgodnie z normami wydanymi przez kompetentne władze kościelne.

6. Troskę o archiwum kapitulne należy powierzyć konkretnemu kanonikowi, na mocy jego urzędu kapitulnego.

7. W większych archiwach i posiadających cenny zbiór archiwaliów wypadałoby zatrudnić dodatkowo inne osoby, które miałyby kwalifikacje z dziedziny archiwistyki.

8. W małych archiwach kapitulnych, także w archiwach kapituł o krótkim czasie istnienia, odpowiedzialny za archiwum powinien zdobyć przynajmniej przeszkolenie archiwalne.

9. W archiwach udostępniających zbiory należy zorganizować salę do konsultacji oraz opracować regulamin korzystania z archiwum.

10. W archiwach kapituł o długim czasie istnienia należy wyodrębnić archiwum historyczne, z którego mogliby korzystać badacze.

11. W korzystaniu z archiwaliów należy przestrzegać miejscowych przepisów o ochronie danych osobowych.

12. Pomieszczenia archiwum powinny spełniać kryteria dla lokali przeznaczonych dla tego typu działalności.

13. Dobrze byłoby powołać krajowe stowarzyszenie archiwistów kapitulnych, które może być sekcją krajowej federacji archiwistów kościelnych.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Associazione Archivistica Ecclesiastica, *Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani*, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana”, 32 (1997), nr 8, 227–237.
- Benedictus XIII P.P., *Constitutio apostolica Maxima virgilantia (14 iunii 1727)*, Bullarium Romanum, vol. XII, Romae, 1736, 221–225.
- Capitolo della Basilica Cattedrale di Anagni, *Statuto*, (www.cattedraledianagni.it, dostęp: 25. 11. 2021).
- Capitolo della Cattedrale di Brindisi. *Statuto* (24 novembre 2002), www.brindisiweb.it (dostęp: 22.11.2021).
- Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Typis Polyglottis Vaticanis, Romae 1917.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, „Acta Apostolicae Sedis” 1983, pars II, 1–317; tekst polski *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1984.
- Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja ds. Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005.

- Estatuto do Cabido Catedral da Arquidiocese Santa Maria De Belém Do Pará* (11 de outubro 2015), <https://www.facebook.com/paroquiasaogeraldobelem/phot.218568885001483.1073741828.218496775008694/436943126497390> (dostęp: 22.11.2021).
- Estatutos del cabildo catedral de la diócesis de Coria-Cáceres* (24 Julio 2001), www.diocesiscoriacaceres.org (dostęp: 28.10.2021).
- Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca*, www.diocesisdehuesca.org, (dostęp: 28.10.2021).
- Estatutos del cabildo de la iglesia catedral de Santa María de Pamplona* (19 marzo 2010), www.pazycaridad.org/index_htm_files/cabidoestatutos.pdf (dostęp: 25.11.2021).
- Estatutos del Cabildo de la s. i. catedral basilica metropolitana de S. María de Valencia* (Enero 2007), www.catedraldevalencia.es/de/el-cabildo_estatutos.php (dostęp: 3.11.2021).
- Estatutos del Venerable Cabildo Eclesiástico Metropolitano de la Arquidiócesis de Santa Fe de la Vera Cruz Aprobado por el Sr. Arzobispo de Santa Fe de la Vera Cruz Don José María Arancedo* (24 junio 2015), *Anuario Argentino de Derecho Canónico* 31 (2015), 377–387.
- Kodeks Etyczny Archiwisty uchwalony na XIII Międzynarodowym Kongresie Archiwistów w Pekinie, Wstęp*, nr 2, *Archiwista Polski* 2 (1997), nr 1, 10.
- Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, Lettera circolare *Necessità urgenza dell'inventariazione e catalogazione dei beni culturali della Chiesa* (8 dicembre 1999), w: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2002, 400–437, tekst polski: *Zamój-ski Informator Diecezjalny* 9 (2000), nr 2, 138–145.
- Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici* (2 febbraio 1997), *Enchiridion dei Beni Culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*, Bologna 2002, 312–340.
- Statut Kapituły Kolegiackiej w Wojniczu* (9 sierpnia 2014) <http://www.wojnicz.diecezja.tarnow.pl> (dostęp: 3.11.2021).
- Statut Białostockiej Kapituły Metropolitalnej* (1992), w: *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, 225–235.
- Statut Elckiej Kapituły Katedralnej*, w: *I Synod Diecezji Elckiej 1997–1999*, *Elk* 1999, 174–183.
- Statut kapituły kolegiackiej pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej przy kościele Świętego Jana Chrzyciela w Janowie Lubelskim* (25 lipca 2015), *Kronika Diecezji Sandomierskiej* 108 (2015), nr 7–8, 417–423.
- Statut Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archanioła w Ostrowcu Świętokrzyskim* (26 czerwca 2000), *Archiwum Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archanioła w Ostrowcu Świętokrzyskim*, teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej przy kościele św. Michała Archanioła w Ostrowcu Świętokrzyskim”.
- Statut Kapituły Kolegiackiej pw. Matki Bożej Różańcowej w Bochni* (6 grudnia 2003), *Currenda* 153 (2003), nr 4, 521–525.
- Statut Kapituły Kolegiackiej w Opatowie* (25 stycznia 1997), w: „*Aby byli jedno*”. *Drugi synod Diecezji Sandomierskiej. Dekrety i Instrukcje*, Sandomierz 1999, 371–380.
- Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej* (26 czerwca 2010), *Archiwum Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej*, teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej Wolborskiej”.
- Statut Kolegiackiej Kapituły Piłskiej* (25 grudnia 2003), *Koszalińsko-Kołobrzeszkie Wiadomości Diecezjalne* 31 (2003), nr 10–12, 22–30.
- Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* (8 września 2003), *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* 141 (2003), nr 10–12, 245–254.
- Statuten des Bischöflichen Domkapitels Mainz* (29 Februar 2000), <https://www.downloads.bistum-mainz.de> (dostęp: 22.11.2021).
- Statuten des Metropolitankapitels bei St. Hedwig* (16 Oktober 2017), *Amtsblatt Erzbistum Berlin* 11 (2017), 2–8.
- Statuten des Metropolitankapitels Köln* (01 Januar 2010) (dostęp: 22.11.2021), <https://www.koelner-dom.de>.
- Statuto del Capitolo Cattedrale Chiesa Cattedrale di Patti* (16 novembre 2012), www.diocesispatti.it (dostęp: 25.11.2021).

- Statuto del Capitolo Metropolitanato della Chiesa Cattedrale di Salerno* (6 maggio 2017), <http://www.diocesisalerno.it> (dostęp: 25.11.2021).
- Statuto-Regolamento del Capitolo della Cattedrale di Rieti*, (1 novembre 2005), <http://cattedrale.chiesadirietai.it/statutoa/> (dostęp: 25.11.2021).
- Statuts du chapitre cathédral de l'Eglise de Fréjus-Toulon* (19 mars 2014), <http://www.chapitre-frejus-toulon.fr> (dostęp: 22.11.2021).
- Statuty Archikolegiackiej Kapituły Łęczyckiej* (25 marca 1994), Archiwum Kurii Diecezjalnej w Łowiczu,teczka: „Statuty Archikolegiackiej Kapituły Łęczyckiej”.
- Statuty Kamieńskiej Kapituły Kolegiackiej* (1 lipca 2008), Prezbiterium. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej 36 (2008), nr 7–8, 217–228.
- Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej* (22 czerwca 2001), Archiwum Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej,teczka: „Statuty Kapituły Kolegiackiej Gdańskiej”.
- Statuty Kapituły Kolegiackiej św. Wojciecha w Jaworznie* (25 marca 1997), w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, 153–158.
- Statuty Kapituły Konkatedralnej Chełmińskiej*, w: *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, 189–196.
- Statuty Kapituły Metropolitalnej Warszawskiej*, w: *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej*, Warszawa 2003, 170–176.
- Statuty Kapituły Świętej Opatrzności Bożej przy kolegiacie świętej Anny w Wilanowie*, w: *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej* (16 października 1998), Warszawa 2003, 176–179.
- Statuty Katedralnej Kapituły Łowickiej, (Editio emendata)* (25 marca 1997), Archiwum Kurii Diecezjalnej w Łowiczu,teczka: „Statuty Katedralnej Kapituły Łowickiej”.
- Statuty Kolegiackiej Kapituły Krypniańskiej* (8 maja 1997), Wiadomości Kościelne Archidiecezji w Białymstoku 25 (1997), nr 2, 49–56.
- Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej* (1 lipca 2008), Prezbiterium. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej 36 (2008), nr 7–8, 205–216.

Literatura

- Bartoloni F., *Gli archivi ecclesiastici*, *Notizie degli Archivi di Stato* 12 (1952), 10–34.
- Cappello H., *Los Cabildos de Canónigos. Pasado, presente y futuro de los mismos*, *Anuario Argentino de Derecho Canónico* 21 (2015), 389–408.
- Cusack B., *Commentary on canons 491*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, edited by J. Beal, New York 2000, 644–645.
- Handbuch des katholischen Kirchenrechts. Dritte, vollständig neubearbeitete Auflage Herausgegeben*, red. S. Haering, W. Rees, H. Schmitz, Regensburg 2015.
- Krukowski J., *Komentarz do kan. 503–510*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. 2. Ks. II (1). Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, 395–403.
- Lauro A., *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, *Archiva Ecclesiae* 28–29 (1985–1986), 23–35.
- Marinelli E., *Inventario dell'Archivio Capitolare di Montefiascone*, *Archiva Ecclesiae* 26–27 (1983–1984), 109–117.
- O'Connor T., *Catholic Archives of the United States*, *The Catholic Historical Review* 31 (1946), nr 4, 414–430.
- Pasquinelli O., *I lineamenti della disciplina canonica sugli archivi ecclesiastici*, *Quaderni di diritto ecclesiale* 7 (1994), nr 3, 367–379.
- Robótka H., Ryszewski B., Tomczak A., *Archiwistyka*, Warszawa 1989.
- Van de Wiel C., *The ecclesiastical archives. Historical background and current legislation*, *Ephemerides theologiae Lovanienses* 61 (1985), nr 1, 123–141.

ARCHIVES OF THE CANONS CHAPTER. LEGAL AND CANONICAL ASPECT

Summary

The aim of the article is to present the issues of the archives of canons chapters in the legal and canonical aspect. Chapters are required to keep their archives. The first part of the article provides the canonical definition of the chapter archive as well as its goals and tasks. The second part presents the issues of the chapter archival resource, while the last part presents the chapter office of the canon responsible for the archives.

Key words: archive, chapter, canon, archivist, archival materials

Ksiądz **Jerzy ADAMCZYK** – dr hab. prawa kanonicznego; wykładowca WSD w Radomiu; zainteresowania naukowe: prawo o posłudze nauczania i uświęcania, prawo małżeńskie i ustój hierrarchiczny Kościoła. <http://orcid.org/0000-0003-1415-7378>
Kontakt e-mail: ksjerzyad@wp.pl